

Vse to kaže, da odkrivajo samo pol resnice o Kozaku tisti, ki menijo, da Kozak ni bil politik, temveč le pisatelj, kulturni delavec. Res je, da se ni zamotaval v dnevna politična gesla strank in da jezik njegovih člankov s politično vsebino ni ujet v dnevni časnikarski besednjak. Res je seveda tudi, da je bil pisatelj in zlasti še kulturni organizator. Toda nekateri članki in skrb za Sodobnost, za njeno idejno smer zgovorno pričajo, da je tičal v Kozaku pomemben tvoren homo politicus, ki si je poleg drugih prizadeval, da se slovensko narodno življenje vzpne iz razbitosti v novo sintezo, kulturno in družbeno-ekonomsko sintezo, in da v njej zraste naš človek v samozavestno bitje, ki bo zmožno braniti se v evropskem prostoru tudi z visokim političnim jezikom.

DESET PESMI

Matej Bor

ROKE

Zakaj bi tvoje roke ne pele?
Tudi roke pojo.
Pet prstov,
pet glasov.
O, naj pojo,
da mi bo lepo,
da bom ob njihovih zvokih
popotoval
iz svojih daljav
do tvojih daljav,
in če bom pal
na tej poti,
ob njihovih zvokih pal.

MISEL

Obšla me je misel,
da bi obšel svojo misel
in se od daleč
vanjo zazrl.
Kakor lovec v žival,
ki jo je obšel,
da bi jo potem
s smrtnim strelom podrl.
Vendar ta misel,
ta moja misel,
kako jo obiti?
S čim meriti vanjo,
s čim streljati vanjo?
Ne, te misli
ni moč ubiti.
Ta misel,
ta moja misel,
ki me obhaja,
je zver, ki trga,
trga, trga,
a ne raztrga do kraja.

ZAKAJ

Zakaj je vse
tako daleč
in tako blizu,
tako blizu,
da ničemur ne ubežiš?
Zakaj so ob poti
sami križi
in na vsakem
ti sam visiš?
Zakaj ni ob poti nikjer studenca,
da bi mogel iz njega piti,
zakaj so na poti
sami kamni,
ki kriče:

Ubiti!
Ubiti človeka
in nebo nad človekom
in zemljó pod njim.
Ubiti, ubiti, ubiti!
Kam naj zbežim?

P L E S

Opisal je pot
okoli sebe,
dolgo dolgo pot,
pot nešteti let,
vendar v sebe
ni stopil nikoli:
tam je bil led.
In ko si je nazadnje
le upal nanj,
je plesal po njem
tako čudovito
in slikovito
kakor plesalec iz sanj.
In okoli njega
so se zbrali
vsi njegovi dnevi
in noči okoli njih
in njihovi pogledi so oživeli
ter strmeli
v plesoči,
težo dni in noči
zmagujoči navdih.

SMRT V SAMOTI

Zakaj je ta ura,
ta žalostna ura
tako tiha?
Zakaj je utihnila?
Kje je starka,
da bi jo navila?
Tudi starka je tiha,
kot še nikoli:
starka je izdihnila.
In nikogar ni bilo naokoli,
da bi ji zaprl oči,
in zdaj strmijo
steklene,
tuje, kot da niso njene,
v uro, ki molči.

SRCE

Srce,
daj mi nekaj,
kar bi mogel ponesti
s seboj iz tvojih sanj
na cesto,
na to bučno cesto
in beli dan.
In pokazati:
Glejte, to je tisto,
tisto snežno čisto
in nežno,
česar ne more
nihče umazati.
Srce,
daj mi nekaj,
kar bi mogel
položiti na dlan
in reči:
Tega ne more
nihče ubiti —
ne noč ne dan.

BESEDA

Kdor se je oborožil
samo z besedo,
je slabo oborožen.
In čeprav zmaguje,
zmaguje le na zunaj,
sam v sebi je tepèn.
Tepèn, ne z besedo,
s tem, kar je beseda skrivala
vsak dan
vsak dan,
ko je z njo zmagoval.
In od tega,
kar je skrivala,
bo tudi pal.

NEK DAN

Podvival sem se,
in vendar je prišel
za menoj ta dan.
Prišel me je za rokó:
Ne hiti. Vse zaman.
Za vsakim človekom
pridem prej ali slej
in mu pokažem
vse njegove dni:
in če vzdrži
pogled,
mu pokažem
pot naprej.

NEKOMU

Nikar ne misli,
da je bil čudež:
ne, čudežev ni.
Vsak Judež,

če je še tak Judež,
se včasih
vsaj za hip spremeni.
Zakaj se ne bi
spremenil
tudi tvoj Judež —
pohlep, ki izdaja vsak dan
za groše
borne groše
tvojo dušo
in jo spravlja pod rušo
vsak dan.

SENCE ČRNCEV

Zaprli so vrata
in zaklenili
in šepetali:
Zdaj smo varni.
Oni so tam.
Mi tu. Kaj bi se bali?
Po vratih pa je bila
in ropotala
črna pest:
Mi ne moremo za vami,
a za vami so šle naše sence
in vaša vest.
In naše sence
bodo plesale
okoli vaših vesti,
zakaj naše sence
se ne bojijo
ne krvi ne vrvi.
Zato bodo naše sence plesale
okoli vas,
dokler bodo mogle,
in mogle bodo še dolgo dolgo:
njih ne izmuči čas.